СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 142. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 20. червня, 1925. VOL. XXXIII. No. 142. Jersey City, N. J., Saturday, June 20, 1925. THREE CENTS

СМЕРТЬ ЛА ФОЛЕТА.

ВАШИНГТОН, 18. червня. — В своїм домі помер тут нині сполудня сенатор Роберт Маріон Ла Фолет, провідник поступових републиканців. Причиною смерти була недуга серця, до котрої долучилася астма (задуха) й запалення легень.

ЖІНКА НАЙБІЛЬШОГО БАНКИРА АМЕРИКИ ЗАХОРІЛА НА СПЛЯЧУ НЕДУГУ.

НЮ ЙОРК, 18. червня. — Лікарі ствердили, що жена Дж. П. Моргана, найбільшого банкира Америки, занедужала на сплячу недугу.

Вже два рази переливали в її жили кров зі здорового чоловіка, але вона не проявляє ніяких признак видужання.

СМЕРТЬ ВІД ЗАТРОЄННЯ РАДОМ.

ОРЕНДЖ, Ню Джерзі, 18. червня. — В шпиталі св. Марії померла тут нині пані Майлефер, робітниця фабрики раду. Лікарі кажуть, що вона впала жертвою своєї праці, бо, малюючи вказівки на годинниках радом через кілька літ, вона набралася невилічимої недуги, яка поклала конець її життю.

Покриті радом вказівки годинника світять в ночі.

ЛАПКА НА МИШИ ПІЙМАЛА ЛЮДИЙ.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — На німецький корабель, як він виглилвав з німецького порту Бремена, закралося двох людий: Чех Лев Вітріоль та Жид Абрагам Брос. Не маючи дозволу ні гроша на переїзд, вони задумали перекрастися до Америки без відома корабельної залоги. Думали, що допливуть до Гобокена, а там уже перекрадуться на сушу. Скритися задумали в корабельним маґазині картофлі, а щоби не голодувати, запасли собі криївку чорним хлібом, ковбасою й пивом.

Кілька днів вони їхали зовсім вигідно. Хоча було їм темно, але було що їсти й пити. Та не знали вони часу, а не маючи що другого до роботи, те й робили що їли й пили. Через се вони й не рахувалися добре з їдою і скоро вичерпали свої припаси. З голоду пробували їсти сиру картофлю, але не могли. Прийшлося вийти з криївки та шукати за поживою. Закралися оба в ночи до корабельної кухні та на [illegible] стали шукати за їдою. Нипаючи в темноті, Вітроль припадково всунув кудись руку та почув нагло, що щось зловило його зубами за палці. Він скрикнув з болю і закляв. На його крик надбіг один кухонний помічник, засвітив світло й побачив двох непрошених подорожних. Показалося, що Вітроль поклав пальці в лапку на миши.

Обох віддано в руки капітана, а сей при приїзді корабля до Гобокена віддав їх у руки американської поліції, котра поставить їх на суд за вкраденне на корабель та влом у кухню, а по відсидженню кари відставить назад до старого краю.

ПРЕЗИДЕНТ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ КРИТИКУЄ КЕЛОҐА ЗА ЙОГО МЕКСИКАНСЬКУ ЗАЯВУ.

ВАШИНГТОН, 17. червня. — Президент федерації Праці Вілям Ґрін видав публичну заяву в справі поучень, які мексиканському урядови давав американський секретар стейту Келоґ.

Ґрін теж стоїть на становищи, що Келоґ не мав права давати такі поучення, та заповідае, що в справі междержавних відносин межи Мексиком а Злученими Державами відбудеться незадовго конференція представників юній Мексика й Злучених Держав.

АМЕРИКА МАЄ ДОСИТЬ ФАРМЕРСЬКИХ РОБІТНИКІВ

ВАШИНГТОН, 17. червня. — Департамент рільництва повідомляє, що американські фармері мають сього року досить фармерських робітників та що звільняти іміґраційні обмеження для допущення фармерських робітників не треба.

ВРОЧИСТИЙ ВИЗД АМЕРИКАНЦЯ НА ПІВНІЧНИЙ БІГУН.

БОСТОН, Месечузетс, 17. червня. — Американський моряк і подорожний Мекмилен виїхав нині з бостонського порту в подорож на далеку північ. Має він подвійну ціль: розслідити краї межи Аляскою а північним бігуном та шукати за норвезьким подорожником Амундсеном.

Ціле просто місто випроваджувало Мекмилена серед врочистих церемоній.

КЛЕН ВІДБУДЕ ПАРАДУ В ВАШИНГТОНІ.

ВАШИНГТОН, 17. червня. — Комішенери Дистрикту Колумбії дали право Ку-Клакс-Кленови відбути в столиці велику вуличну параду. Клен заповідае, що в параді візьме участь від 100 до 150 тисяч осіб. Парада має відбутися дня 8. серпня.

НІМЕЦЬ ЗАПОВІДАЄ ЛЕТ 400 МИЛЬ НА ГОДИНУ.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — Німецький летун др. Отто Копер, що приїхав сюди на летничі перегони, каже, що його літак, котрий тепер будується в американських фабриках, потрафить летіти зі скоростю 400 миль на годину.

СУДДЯ ВИСМІВАЄ СТО-ПРОЦЕНТОВИЙ АМЕРИКАНІЗМ.

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 17. червня. — Джан Кларк, бувший член Найвисшого Суду Злучених Держав, говорив підчас урочистого закриття шкільного року в університеті Бравна про „сто-процентове американство". Він [illegible] про „сто-процентове [illegible]ство" висловом ненормально збуялого націоналізму. Він пригадував на німецький гимн, в котрім [illegible] понад все, та остерігав Американців, що [illegible] можуть бути для Америки [illegible] [illegible]

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим поживитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і мишва знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і даннинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як оден до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обеднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ПОЛЬСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В АМЕРИЦІ.

Дітройтська ґазета „Рекорд Цодзенни" доносить, що дітройська поліція арештувала Поляка Яна Ціхоня, котрий безправно задержав свій автомобіль на забороненім поліцією місци. При допиті на поліції показалося, що поліція шукає за Ціхоньом як за вбийником гемтрацького бизнесмена Цюрліка.

Та сама ґазета з того самого дня подає, що до нападу на Сентрел Сейвинґ Бенк в Дітройті призналося вже чотирох бандитів. Підчас того нападу згинув 26-літний полісмен Казімер Калішевські, та 12-літний Антоні Антосовскі, котрий і собі біг за втікаючими по нападі. Як каже „Рекорд Цодзенни", всі признали ся до вини і на нещасте й нечесть польського імени, всі вони є Поляками.

ДР. БАЧИНСЬКИЙ В КАНОРІ, САСК.

В Канорі, Саск., (Канада), відбулася нарада в суботу, 6. червня, 1925, яка тревала понад дві години. Др. Володимир Бачинський представив економічний стан українського населення в Галичині. Часть рільних робітників мусить виїхати на заробіток, хотьби до Бразилії. Українці в Канаді знають, що тут землі ще досить для нових поселенців і підсоння таке як в Галичині. Длятого ліпше переселятися для наших людий в Канаду як в Бразилію. Потрібна є організація, яка заступала би справу українських іміґрантів перед правительством. В кожній місцевости в Канаді треба оснувати комітет опіки над українськими переселенцями. Присутні, числом 39 осіб, по більшій части фармері, спрошені з околиці, вибрали по переведеній дискусії слідуючий комітет: В. Балешта, др. Цимбалістий, свящ. Мельничук, В. Габора, Т. Дутчак, Я Стратійчук, І. Білавчук.

ЗБІЛЬШУВАННЯ ЗАКОНІВ НЕ НАПРАВИТЬ ЛЮДЕЙ.

Оттава. — Консервативний посол з Венкувер, Г. Стівенс сказав на зїзді англійського синоду оттавської дієцезії, що „множення і постійне переплітування законів не зробить для людий добра. Коли люди склонні до зла, то закони не ухилять їх від тої склонности. Нашим найбільшим обовязком є направити думки наших людий так, щоб вони поважали закони. Законами доброго горожанства є: 1. Фізична дисципліна, воля і бажання служити свойому краєви; 2. Самоконтроля; 3. Повага властий; 4. Добродійність зглядом свойого сусіда, [illegible] [illegible]

КРАДІЖ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ГРОШИЙ І ДОКУМЕНТІВ.

У рижській пресі появилася сензаційна вістка про грабіж тайних документів із Комінтерна. Доносять іменно, що в ночи на 27. мая порозбивано огнетревалі каси в підземеллях Комінтерна і захоплено велику скількість шифрованих документів, між ними богато списків тайних аґентів Комінтерна, які вели свою роботу закордоном. Зрабовано також великі суми чужосторонної валюти — в долярах, фунтах стерлінґів і франках. Вартові, що берегли пивниць Комінтерна, теж безслідно пропали.

Вістки про сю грабіж були вже в пресі давнійше, але досі не мали ще офіціяльного потвердження.

ЗА ЗБІЛЬШЕННЄМ ВЛАДИ ЛІГИ НАРОДІВ.

ОТАВА, 17. червня. — Банковий і торговельний комітет палати послів предложив парляментови Канади цікавий плян, після котрого держави малиби дати право Лізі Народів установити ціни на всякі товари через заряд грішми. Опозиція противиться сьому внескови.

38 РОКІВ ЗА ФАЛЬШУВАННЯ ЧЕКІВ.

Реджайна, Саск. — За доказане підроблення і фальшування 11 чеків в ріжних частях провінції, Сергій Мартушевський зістав мин. тижня засуджений тутешним судом на 38 літ вязниці, з чого однак буде сидіти тільки 6 літ. Реалізування фальшивих чеків Мартушевський (Росіянин) провадив на велику скалю. За 11 фальшивих чеків він одержав 781 дол. Він думав, що жиє в „большевицькім раю", де можна жити без праці.

СКАЗАВ ДЕ Є ГОРІВКА, ЗАПЛАТИВ $200 КАРИ.

Мелвіл, Саск., (Канада), — Рудольф Цуляк був оноді засуджений на заплачення 200 долярів кари за „подання інформації, де можна дістати горівки". Є це перша того рода кара на основі нового акту з 1925 року.

КАЖЕ, ЩО САВІНКОВА ВБИЛИ.

Жінка Бориса Савінкова, про якого большевицька преса донесла, що він поповнив самогубство в тюрмі, каже, що се неправда. Вона твердить, що її чоловіка большевики замордували, а опісля пустили поголоску про самогубство. Вона домагається, щоби справу розслідила Ліґа Прав Людини.

ХРУНЬ О. ІЛЬКІВ — АҐІТАТОРОМ ЦЕЛІБАТУ.

В Мізуні (коло Долини) заповів ославлений посол о. Ільків своє віче на день 29. березня ц. р. З причини заверухи явилося небагато людей. Хвалячися своїми подвигами для добра народу, він підніс також потребу целібату для нашого духовенства. Казав, що польський уряд є прихильний цій справі; що — мовляв — воно буде для народу дуже корисне, бо жонаті священики з уваги на свої жінки і діти мусять за всякі свої чинности побирати великі оплати, а безженні, не маючи жінок, будуть усе робити дуже дешево. На це встав один старший Войко [illegible] заявив: „целібатники не маючи своїх жінок, будуть ходити до наших, ще готов який і до моєї зайти; цего ніколи у нас не буде, — громада на таке ніколи не пристане". І всі присутні закричали: „громада на таке ніколи не пристане". І счинився великий крик, так що о. Ільків мусів чим скорше забратися.

Ваагалі від якогось часу можна в ріжних околицях запримітити серед селянства сильне огірчення проти владиків і Риму з причини вводження целібату.

ЖІНКИ-ОФІЦИРИ В ТУРЕЦЬКІЙ АРМІЇ.

Підчас світової війни і російської революції траплялося, що жінки служили при війску. Після війни жінки в ріжних краях здобули рівні політичні права з чоловіками. Та в жадному краю ця новість не була така яскрава як у Туреччині. Тут жінки мають не лише рівні права, але й рівні обовязки. Отже еманципація жінок у Туреччині поступила вперед більше як у західних краях. У Туреччині всі повнолітні горожане є рівні перед правом і користуються рівними правами без ріжниці полу й релігії. Однакові обовязки мають Турки, бо Туркині вступають також до війска. Сьогодня є в турецькому війску доволі жінок. Жінки таксамо як чоловіки можуть дослужитися висшої ступені. Тому турецьке війско нині одинокє, що має дві жінки полковниками а около сто жінок низшими офіцирами.

ЗГОДА МІЖ РОБІТНИКАМИ І КАПІТАЛІСТАМИ.

Взірець згоди між робітниками і капіталістами можна було обсервувати 4. червня в Буенос Айрес в Арґентині. В той день спинився там промисл, торговля і мореплавство, бо робітники і їх працьодавці згідно протестували проти увійшовшого в життя закона про пенсії.

Амундсен вернув з подорожи до північного бігуна.

ОСЛО, Норвеґія, 19. червня. — Капітан Роальд Амундсен та всі його товариші, що виїхали були з ним літаками в дорогу до північного бігуна, прибули сюди нині сполудня з одним літаком.

Оповідають вони, що доїхали на своїх літаках на 150 миль від бігуна, але вичерпавши до того часу половину свого топлива, стали вертати назад.

До північного бігуна вони не дійшли, але всі вдоволені дорогою, а Амундсен заповідае, що за короткий час він вибереться в сю дорогу вдруге.

АНГЛІЯ ПРОГОЛОШУЄ НОТИ НІМЕЧЧИНИ, ФРАНЦІЇ Й АНГЛІЇ ПРО ГАРАНТІЙНИЙ ПАКТ.

ЛОНДОН, 18. червня. — Англійський уряд за порозумінням з Францією подав до публичного відома всі ноти держав, які були вислані в справі гарантійного пакту.

Є тут передовсім нота Німеччини з минувшого лютого до Франції, в котрій Німеччина запропонувала такий пакт, відтак відповідь Франції в імени аліянтів та ноти Франції до Англії й Англії до Франції в сій справі.

Ноти опубліковано на те, щобн покласти конець усяким непорозумінням щодо сих переговорів.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ТИМ, АБИ АНГЛІЯ ПОТЯГНУЛА КИТАЙ ДО ВІДВІЧАЛЬНОСТИ.

ЛОНДОН, 18. червня. — Лойд Джордж, колишній премієр міністрів Англії, виступив публично з домаганнєм до англійського уряду потягнути Китай до відвічальности за вбийства англійських горожан у китайських заворушеннях. Джордж каже, що інакше китайська публична опінія не стане звертатися проти всіх чужинців, але спеціяльно проти Англії, з великою шкодою для англійських інтересів.

ОРИҐІНАЛЬНИЙ СТРАЙК.

ПАРИЖ, 18. червня. — У Парижи вибух страйк моторових і кондукторів омнібусів. Страйк пішов з того, що робітники зажадали від компанії підвишки заплати, а компанія відповіла на се домаґанне, що всякий, невдоволений з умов компанії, може покинути працю.

Страйк відбувається в той спосіб, що робітники не покидають праці, але їдуть омнібусами як можна найповолійше. Наслідком сього всі пасажири омнібусів спізняються до роботи.

ГРОЗИВ, АЛЕ НЕ ПОЇХАВ.

БЕРЛІН, 18. червня. — Реньщина святкувала нині свою тисячлітну річницю існовання серед урочистих парад. На врочистість приїхали німецькі міністри та виголосили там відповідні святочні промови, в котрих говорили громадянству, що Реньщина буде в короткім часі визволена з гнету.

Президент Гінденбурґ на врочистість не приїхав, а місто того вислав лишень привітну телеграму. Ґазети, німецькі й французькі, широко роспису ються з того приводу, бо свого часу Гінденбурґ заповів свій приїзд мимо сього, що французький уряд загрозив, що арештує його, як важиться приїхати в границі його окупації.

ПОНАД ТРИ СОТКИ ЛЮДИЙ ЗГИНУЛО В НОВІМ ЯПАНСЬКІМ ЗЕМЛЕТРУСІ.

ТОКІО, 18. червня. — Япанське міністерство внутрішних справ подає до публичного відома урядові обчислення з недавного землетрусу в Тіджімі, південно-західній части Япану. Число жертв було таке: 381 вбитих, 681 покалічених, 29 пропавших. Маеткова шкода обіймає 1,683 доми спалені, а 1,919 завалених.

ГІНДЕНБУРҐ НЕ ПРИЙМАЄ ВИНИ ЗА ВІЙНУ.

БЕРЛІН, 18. червня. — Підчас авдієнції союза німецьких товариств у президента німецької републики, Гінденбурґ заявив, що для скинення з Німеччини пятна відвічальности за світову війну треба лучности всіх партій та тяжкої праці. Гінденбурґ дав до зрозуміння, що признанне Німеччини до вини за викликанне світової війни, яке міститься в версайськім договорі, вимусили аліянти яко побідники над побідженою Німеччиною.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ЗА КОЛЬОНІЯЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ УРЯДУ.

ПАРИЖ, 18. червня. — Французький парлямент вислухав на тайнім засіданню промови Пенлеве, міністра заграничних справ, про марокайську політику уряду та заявився за сею політикою.

Міністер нападав на соціялістів як на приятелів ворогів Франції. Соціялісти здержалися від голосовання.

ІСТОРИЧНИЙ ВІДКОПОК АМЕРИКАНЦІВ.

КАЇРО, Єгипет, 18. червня. — Американська експедиція (виправа) Мишиґенського університету, котра копала за памятниками старини коло старинного міста Караніса, попала на маленьку поганську каплицю, яка має в собі фрески (мальовила по мокрій стіні), яким рівних ще ніколи в Єгипті не найдено.

Мальовило представляє бога, [illegible] [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДОСВІД ПОКАЗУЄ

Анна Лотоцька з Рочестеру, в стейті Ню Йорку, присилає в головну канцелярію Українського Народного Союза письмо, в котрім пише:

Складаю отсим сердечну подяку Українському Народному Союзови за виплачення мені запомоги в сумі 600 долярів яко посмертне по моїм мужу Володимирі Лотоцькім. Складаю сердечну подяку урядникам за скору виплату.

Покійний мій муж лишив мене вдовою, а нашого сина сиротою, зовсім несподівано. Помер він наглою смертю. Вибрався він одного дня з роботи до дому здоровий і дужий. По дорозі його, змученого тяжкою працею, вдарив автомобіль. В двайцять мінут по виході з фабрики він у шпитали попращався вже зі світом. Здійснилася стара правда, що ніхто не знає де судьба й Боже провидінне судить людині найти свою смерть.

Лишилася я вдовою по дорогім мужу, а моя дитина сиротою. Не було в світі нікого, хто нам давби розраду й потіху. Лишень один опікун найшовся, котрий памятав на мене вдову та на мою дитину сироту. Сим опікуном нашим є Український Народний Союз, котрого він був членом.

Дякуючи Українському Народному Союзови за його опіку над вдовами й сиротами своїх членів, я бачу, що ся подяка не дорівнює тому великому добродійствови, яке він робить членам, вдовам і сиротам членів, кождий день, просто в кожду годину. Може хоча се в дечім вирівнає мій довг до сього Союза, як я, вдова, і мати дитини-сироти, закличу до всіх Українців і Українок, які ще не є членами Українського Народного Союза, щоби вони приступили до нього як найскорше. Не дивіться ніхто, що він здоров і сильний. Ніхто не знає ні дня ні години, коли він, здоровий і сильний, може стрінути свою смерть. І мій покійний муж був здоровий і сильний, а прецінь смерть стрінула його зовсім неждано. Що сталобися було нині зі мною й з нашою дитиною, якби так мій покійний муж був недбало відносився до нашого забезпечення? Нині я ходилаби беззахисною вдовою, а дитина круглою сиротою. Хто з нас браття й сестри Українці й Українки належить до Українського Народного Союза, то най шануе своє членьство й за ніяку ціну його не покидає.

Я хочу подякувати теж сердечно урядови і членам місцевого відділу Братства св. Йосафата, відділу ч. 217, за те, що вони поклали тільки труду підчас похоронів, а опісля так скоро й точно списалися з головною канцеляріею в справі посмертної запомоги по моїм мужу. Я хочу звернути й тут увагу нашим людям, що organізація, яка в головній канцелярії і в своїх відділах має людий, які так дбають за добро членів і розуміють їх потреби й клопоти, роблять велику прислугу для зросту організації. Я на власні очи переконалася, що значить справне виплачування запомоги, і я з цілого серця бажаю нашій організації Українському Народному Союзови доброго успіху в лученню наших земляків у велику й сильну організацію на чужині.

Вступайте до Українського Народного Союза всі, які ще до нього не належите, держіться його всі, які вже в ньому стоїте. Він певно постоїть при вас, коли вам случиться неждане нещасте.

БЕЗСИЛІСТЬ НАСИЛЬСТВА

Доносять телеграми з Варшави, що там доконано дня 3. червня врочисто доручення конкордату. Як купці, добивши згоди за пару волів, ідуть до коршми на могорич і там „урочисто" запивають згоду, так польський уряд та римська церква урочисто прибили собі руки. Як купці, запивши могорич, обмінюються урочисто документами, як один передає другому пашпорт на худобу, а то ще й деколи воловід чи обрутянку на доказ перенесення власности, так у Варшаві обмінялися документами польський уряд і апостольська столиця. Обмінялися явно-славно й привселюдно, щоби тепер вже ніхто в світі не сумнівався, яка велика згода й братерство панують межи Варшавою й Римом.

Дають у сей спосіб Рим і Варшава знати українському народови, що вони тепер будуть спільними силами виступати проти нього. Варшавська парада се осторога українському населенню, се загроза, щоби він не важився виступати проти спільної сили Польщі й папства.

Думають Варшава й Ватикан залякати український народ та примусити його мовчати тоді, коли на нього куються нові кайдани. Думають Рим і Варшава залякати передовсім українських католиків, щоби вони не протестували перед світом та прийняли нове ярмо так покірно, як се зробили православні [illegible]

сько-українська національна боротьба переноситься тепер вже й на поле церковне, та що в сій боротьбі по стороні відвічних національних ворогів може дуже легко станути через свої матеріяльні інтереси велика частина українського духовенства.

Однак, як усякий живий народ, Українці мусять перенести всякий удар, хочби й як болючий, та знайти на нього якусь раду. Галицькі Українці не є першими, котрих релігійний провід зрадив у руки сильних міра сего. Переходили колись такі національні клопоти й Чехи й Мадяри, котрих Ватикан віддавав на поталу шовіністичних Німців. Положення сих народів не було в нічому ліпше від положення Українців, а прецінь вони перенесли сі удари, устоялися мимо того, що проти них змовлявся Ватикан з одною з наймогутнійших держав тогочасного світа. Правда, і Мадярів і Чехів боротьба коштувала дорого, але конець-кінців сі народи вийшли з неї побідоносно. Коли хто потерпів, то власне ті, що на них змовлялися, Рим і Австрія.

Те саме жде Рим і Варшаву через їх політику супроти України. Україна боротьбу перестоїть. Потерплять через неї [illegible]

НЕ СЛОВАМИ, А ДІЛАМИ

Один з наших дописувателів присилає нам витинок з одної американської польської ґазети, в котрій був поміщений напад на український народ та висміяні його стремління до самостійної української держави. На прикінці своєї дописі дописуватель каже:

„Де ділися українські письменники? Чому нема тепер нікого, щоби відповісти в українській пресі на сей безличний напад? Чому досі не відперто в українських ґазетах сих безсоромних напастий?"

І так далі голосить з роспукою наш дописуватель, лаючи на всі заставки українські ґазети.

Признаємо йому деяку рацію. Справді українські ґазети в Америці не звернули уваги на сей напад ляцької шматки, що величається поважним польським пресовим органом. Справді українські ґазети перейшли мовчки над її лайками та нападами. Признати теж можна, що поданнє факту таких напастий польських ґазет малоби придатися на стільки, що пригадалоби нашому громадянству, як відносяться до нього органи польського громадянства.

Однак, рівночасно треба сказати й те, що такі пригадки про голоси польської преси зовсім зайві. Як відноситься польське громадянство до українського народа, се видно не стільки по голосах преси, скільки видно по самих фактах, по його організаціях, його виступах проти українського народа. Зрештою тих заяв польських ґазет проти українського народа є стільки, що їх на воловій шкірі не списавби. Шкода ними завалювати місце в українській пресі.

Наш дописуватель радить українським редакторам полемізувати з польськими ґазетами. Таке дехто й робить. Але чи велика з того користь для українського народа? Чи богато скріпляється український народ від того, що в одній або другій, або хочби всіх українських ґазетах, вилають якусь польську статтю крепкими словами? Наскілько такі лайки, хочби які крепкі, наближають наш народ до його політичної цілі, якою є прецінь не що инчого, як скріпити його так, щоби він міг поломати всі ворожі кайдани та поставити самостійну українську державу? Чи такі полєміки з польськими шматами посунуть нас хочби на один крок до нашого політичного ідеалу? Чи скріплять хочби на крихітку наш народ у його відпорности проти ворога?

Декому може здаватися, що такі острі полєміки з ворогами справді скріпляють народ у його боротьбі. Та се груба помилка. Український народ не бореться проти глупих писань у польських шматках, а проти загарбування українського добра, проти торговання українськими людьми, проти обмежування самостійного розвою українських мас. Ми можемо не лишень вилаяти всіх польських редакторів, але й в суд їх пізвати, або перекупити їх долярами, щоби вони перестали писати проти нас, а прецінь се все ні за синій нохоть не наближить нас до визволення нашого народа з польської неволі. Навіть якби всі польські ґазети в Америці стали містити на своїх сторінках наші заяви, то від сього українському народови під Польщею не полекшалоби.

Моглоби теж декому здаватися, що вже сама поява полєміки з польською ґазетою одушевляє наш народ і загріває його до дальшої боротьби. Та й се є мильний погляд. Від такої полєміки, правда читачеви полекшає, але ворогови від неї не погіршається, ні українському народови від сього не полекшає.

Хто вдоволяється такою полємікою, той поступає, як той двірський льокай в українській народній поговірці, що говорив:

„Але мене пан набився, набився. Але й бо я його налаявся, налаявся".

„А хибаж він чув?"

„Та де чув!"

Хто наклене свому ворогови, той теж має з того полекшу, але від сього справа не полагоджується. Проклони дають лишень пусте вдоволеннє. Вони лишень заспокоюють боягуза, який дурить себе проклонами, що він завдав порядно свому ворогови, якому по правді нічого не сталося.

Писати полєміки проти ворогів се найлекша справа. Найлекша, бо нема нічого лекшого, як вилаяти ворога. Се найдешевший спосіб боротьби, в якому кождий боягуз може бути героем.

Справдішною боротьбою є лишень ті способи боротьби, від котрих ворог слабне, від котрих власний народ кріпиться. Колиб наш дописуватель, місто читати польські шматки, а відтак гніватися на українські ґазети, був післав сі гроші на фонд голодному селу, або на яку читальню, або на народний дім у старому краю, то він мавби з того вдоволеннє сильного чоловіка, котрий на напад відповідає не скиглінням, не зойком, не нарікканнєм, але ударом. Наші брати потребують від нас не пустих проклонів на потерпеливому папері, але щирих діл, які скріпляють їх у боротьбі, а ослаблюють їх ворогів.

МИХАЙЛО СТАРИЦЬКИЙ.

ДО УКРАЇНИ.

Моя Україно, як я тебе любив,
Твої луги, твої степи розлогі,
Дніпра ревучого славетнії пороги
І хвилі золоті твоїх [illegible] нив!

Як я любив в садочках вишняку
Твої білесенькі, немов хустини, хати,
Поважну річ старих дідів чубатих,
І регіт дітвори в жартливому танку.

Як я любив в ніч теплу, весняну
Чуть пугача з діброви тихий стогін,
Гукання парубків, дівчат веселий гомін,
І пісню з-за лугів роскішну, голосну.

Як я любив у осени в стіжках
Хліб коло хат, а ранками сідими
Селян за працею хапливою між ними
І стукіт говіркий ціпів геть по токах.

Як я любив зімової доби
При каганці невпинне сюрчання
Тих веретін, і пісню чи ридання
Тихесеньке жіночої журби.

Як я люблю безрадісно тебе,
Народе мій, убожеством прибитий,
Знеможений і темністю сповитий,
Що вже забув і поважать себе,
Потративши свої колишні сили!
Як я люблю твої сумні могили, —
Україно, як я люблю тебе!

УКРАЇНСЬКІ ВИНАХІДНИКИ.

ВАСИЛЬ ОРЛОВСЬКИЙ.

Нюйорські російські ґазети росписалися про винахід Українця Василя Орловського. Подав він до патентового бюра в Вашинґтоні прозьбу о признанне йому патенту на оригінальну підводну лодку.

Підводні лодки, відомо, придумано недавно, але техніка удосконалила їх уже під богато зглядами, як се видно хочби з того, які великі прислуги вони робили підчас світової війни.

До сих удосконалень Орловський додає цілий ряд своїх. Його лодка наперед може бути всякої величини. Для кермовання нею вистарчає всего двоє людий. Вона заосмотрена спеціяльним приладом, котрий дозваляє її відкривати пливаючі в її сусідстві міни та виминати їх. Вона відзначається великою скоростю їзди та великою поворотностю. Вона може носити на собі великі тягарі та може легко надаватися до воження великої маси товару в мирі та тяжких гармат у війні. Кромі сього вона може оставати під водою довше, як всякі роди підводних лодок, збудованих до сього часу, а її залога при помочи спеціяльних приладів може висідати з лодки і входити до неї хочби на повнім океані, коли лодка находиться під водою.

Находиться Орловський тепер на Кубі, звідки думає перебратися до Злучених Держав, як лишень буде принятий його патент. Думає він тут почати використовування свого винаходу.

Як пишуть навіть російські ґазети, Орловський признає себе по національности Українцем. Родився він на російській Україні.

ЮРКО ГАСЕНКО.

Нюйорська ґазета Ворлд з неділі, дня 7. червня сього року, подала була статтю свого европейського кореспондента Арно Дош-Флерота про винахід Юрка Гасенка з поля летництва.

Юрко Гасенко, як він самий говорив ґазетяреви, є Українцем з роду. Кінчив він політехніку в Берліні, подорожував богато по світі, а тепер осів в французькім місті Марсейлз над Середземним Морем, щоби викінчити свій винахід.

Є ним літак спеціяльної форми, будови й конструкції. Се не то лодка, не то літак. Ідею такого літака дали йому водні комахи, які на своїх довгих ногах суваються з незвичайною скоростю й легкостю по поверхні води. Як колись відомий італійський артист Леонардо досліджував лет птиць, щоби відкрити засади лету, аби відтак примінити сі засади до машин до літання воздухом, так і Гасенко прослїджував водних павуків, щоби їх легкість і справність рухів перенести на свої машини. Його машини мають скакати-ховзатися по поверхні води, як водні павуки. Посуватися вони будуть силою ґазоліни, чи другого топлива, але не будуть вони ні літати воздухом, як се роблять аероплями, ні сунутися по воді, як се робить перед злетом у воздух гідроплян, але будуть сунутися здовж води, скачучи з филі на филю.

Щоби випробувати свою летничу машину, Гасенко вибирається незадовго в дальшу дорогу. Думає він летіти-плисти на своїй „морській блосі", як він називає свій винахід, здовж французького побережа Середземного Моря, відтак здовж берегів Еспанії, далі здовж західного берега Африки аж доки досягне міста Ст. Луиса, звідти поплиє на захід до Островів Кейп Верд, а звідти океаном до північної Африки.

„Ворлд" додає, що винаходом Гасенка зацікавився французький уряд.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА [illegible]

FREE SPEECH IN POLAND

In the district of Volhynia considerably more than 90 per cent of the population is non-Polish. In the 1922 elections to Parliament not a single Polish deputy was returned from that district. Since this election the attempt to Polonize the province has been intensified. The methods used are shown in the trial and imprisonment of the Ukrainian deputies, Maxim Chuchmay, Serge Kozicky, and Paul Wasynchuk. The trial took place last March. The accused were allowed counsel, but before the end of the trial councel for the accused withdrew alleging that it was impossible to give their clients proper protection because of the unfair attitude of the court. The indictment was issued on February 19, 1925, by Asssistant Prosecutor W. Gorzechowski. The material printed below was sent us by the International Committee for Political Prisoners.

BILL OF INDICTMENT

On August 26, 1923, a mass meeting was held in the public square of the village of Poczajow, County of Kremenec, attended by about three hundred persons, and organized by Deputies Kozubsky, Wasynchuk, Chuchmay, Kozicky, and Woytiuk. After opening the meeting, the chairman, Deputy Kozubsky, gave his above-mentioned colleagues the floor.

On January 8, 1924, the Starostwo of Kremenec advised the public prosecutor at Rowne of the anti-government character of the speeches of Deputies Wasynchuk, Kozicky, and Chuchmay. In view of this, the public prosecutor on April 6, 1924, applied to the Lord Marshal of Parliament for permission to prosecute said deputies.... It appeared (in the course of the preliminary judicial inquiry) that the said deputies had called upon the people to commit treason, to disobey the Polish authorities, and to overthrow the social order of the nation.

Witnesses testified that while addressing the crowd Deputy Wasynchuk made the following statements:

> The Polish constitution exists only on paper and there is no safeguard for the Ukrainian people but to fight.... The Ukrainian people are being oppressed by the Polish government, they are not allowed to use their native language either in school or public office. The authorities do not permit the establishment of Ukrainian schools, and in the schools that already exist the Poles have appointed principals who act as spies of the Polish government.... The government and the priests want to force the Ukrainian people into the Catholic religion. The Orthodox church is oppressed and persecuted. In Chelm district, alone, in the very heart of the Ukraine, two hundred and fifty Ukrainian churches were closed and turned into Polish Catholic churches.... The Polish prisons are filled with Ukrainians.... The Polish government manages its affairs on credits. Nobody wants to pay taxes.... But we in Volhynia have to pay taxes.

While speaking against the colonization of the border lands (by Poles) Wasynchuk declared:

> We ought to be masters here.... The Poles are only invaders, strangers, a foreign element. Upon the healthy body of the Ukraine the colonists are only lice, of which our people should rid themselves.... The time will come when we, the Ukrainians, will expel the Poles from Volhynia, their officials and colonists, just as the Bolsheviks expelled their bourgeoisie.

Witnesses testified that Deputy Kozicky had said:

> The land of Volhynia has been seized by the Poles. It does not belong to Poland but to the Ukrainians, who are masters here.... The proper territory for Polish colonization is on the other side of Lublin along the Vistula.... The Ukrainian land perishes under the yoke of the Polish invaders, while the constitution existing only on paper gives no help.... There is no other way for the Ukrainian people but to fight the Polish government.

Witnesses testified that Chuchmay had stated:

> Polish officials are thieves and so are the police that is plundering the Ukrainian population. The land shall be taken away from the Polish bourgeoisie and the landlords, and shall be given to the people. The colonists are a wicked ulcer on the Ukrainian body.... The time will come when we shall murder all Poles, shall burn all their estates, and the rest of them will run away....

One of the witnesses, Furowicz, said that he had protested against this at the time and Chuchmay had replied, "Hold your tongue, you fool." Again it was stated that Jarozewska, also one of the witnesses, had interrupted, saying, "Go to the land of the Bolsheviks." Chuchmay had answered, "We may go to the land of the Bolsheviks, but in [illegible]

THE DEFENSE OF THE ACCUSED.

WASYNCHUK: That he did not make the anti-government speech of which he has been accused. That he had merely reported on the activities of the Ukrainian deputies in Parliament, activities aimed at securing equal rights for all citizens, development of Ukrainian schools, racial, cultural, and educational institutions, freedom of speech, press, and assembly, freedom of religion, agrarian reform.... It was his purpose to convince his constituents that the Ukrainian deputies had a very difficult task before them, for neither Parliament nor the government had yet realized the needs of the Ukrainian people.

KOZICKY: That in his speech at Poczajow he did not arouse the people against the Polish republic. The incriminating statements of the witnesses are motivated by their hostile attitude toward the Ukrainians, which hostility has increased since the Poles lost the elections of 1922; also the witnesses do not understand the Ukrainian language and therefore misinterpreted statements made by him.... As a matter of fact he had stated that the government and the Polish political parties were not aware of the conditions prevailing in Volhynia.... For this reason the Ukrainian people were forced to oppose the government, which they did in a constitutional and parliamentary way. The Ukrainian people hoped that the constitution would give them an opportunity, through their regularly elected representatives, to strive for cultural and economic progress and religious welfare. But contrary to their hopes, schools and churches in the Chelm district are being closed constantly and economic progress is out of the question.... When speaking of the Ukrainians' right to Volhynia, he had had in mind the Ukrainian majority, and did not question their present allegiance to the Polish republic. In his opinion Polish colonization of Volhynia was very harmful and the Polish districts of Radom and Kielce would be more suitable for Poles.

CHUCHMAY: That at the Poczajow meeting each of the deputies had been assigned a particular subject and that he had spoken on land reform without touching on other topics.... At the very begining of the meeting it had been apparent that a few persons—local officials and colonists—wished to speak and wanted to break up the meeting. ...In his speech he had pointed out that land reform as carried out in Poland was ineffective and actually harmful to the interests of the Ukrainian people. That the lands of Volhynia, fertilized by Ukrainian toil and blood, should not be given to Polish military colonists, for whom there was plenty of land in the interior of Poland. Instead the large estates belonging to the Volhynian landlords should be distributed among the local population. He had not expressed any hostility toward the Polish republic but had said that the Ukrainian deputies were bound to oppose the policy of the present government officials or police thieves and had said nothing about going to the land of the Bolsheviks or of taking the province with him.

(The Nation, June 17, 1925.)

Микола Вороний.

ПАРАЛЕЛІ.

Хто кохає край свій рідний
Для високої ідеї;
Я-ж кохаю не для неї,
А для того, що він бідний.

Хто любов свою до люду
Прибірає в пишні шати;
Я-ж не хочу прибірати,
Бо любов моя без бруду.

Хто шукає щастя-долі
У роскошах та пищанні;
Я-ж — у щирому братанні
Та в труді на ріднім полі.

Хто вклоняється природі,
Коли їй складає оди;
Я-ж співець тії природи
При кожнісінькій нагоді.

Хто з тріюмфом в честь Ваала
Віддає красу в наругу;
Я-ж в душі ховаю тугу
За красою ідеала.

Хто від запалу кохання
Вміє вчасно затриматись;
Я-ж кохати і кохатись
Рад до власного сконання.

Хто сміється для звичаю,
Хоч йому на серці й нудно;
Я-ж сміюся привселюдно,
Бо веселу вдачу маю.

Хто привик пісні складати
Задля слави та поваги;
Я-ж складаю для розваги,
Як нема з ким розмовляти.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ [illegible] БУДЕ

З українського життя в Америці.

БЕНЕФІТОВЕ ПРЕДСТАВЛЕННЄ В НЮ ЙОРКУ.

Відомі нюйорським і околичним Українцям театральні артисти, пані М. Міліна, і п. П. Гурський відограють при помочі інших артистів Театру Українського Народного Дому в Ню Йорку на свій бенефіт комедію в 4-ох діях зі співами і танцями п. з. „За двома зайцями". Вистава сеї штуки відбудеться в салі Укр. Нар. Дому, 217-19 Іст 6-та улиця, в Ню Йорку, сеї неділі, 21. червня, о годині 8-мій вечером. Пані Міліна і пан Гурський є любимцями нашої публики, і нюйорські й околичні Українці певно заповнять театральну салю по береги, щоби тим способом заохотити наших визначних артистів до ще більшої праці на полі нашого театрального мистецтва.

ДО УКРАЇНЦІВ МІСТА НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦІ.

Товариства: Січ ім. Б. Хмельницького, Січ ім. О. Бесарабової, Український Хор і Ліга Американських Горожан почали збирати для „Голодного Села" і в тій цїли видали книжочки нумеровані, з якими колектори підуть збирати. Проситься приняти колекторів і помочи як найбільше. Всі жертводавці будуть оголошені в часописях.

Січ ім. Б. Хмельницького.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Борис Грінченко.

КВІТЧАНІ СЛЬОЗИ.

Сонечко ясно встає,
Теплим промінням своїм
Гладить квітки та пестить,
Сльози обсушує їм.

Сльози бренять у квіток
Чисті, як перли ясні:
Сон їм негарний приснивсь,
Плакали квітки вві сні.

Може їм снилися ми,
Наше життя без надій,
Кров і кайдани й брехня,
Голод і холод тяжкий...

Хто-ж би того не злякавсь?
Після тих снищів страшних
Досі вони ще тремтять,
Досі ще сльози у їх!...

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РАРІТАН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 332, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинг відбудеться дня 21. червня в гали під Словенським костелом при вул. Сомерсет, точно о год. 2-ій пополудни. — Стефан Зашляк, секр.

ЧУДЕСНІ ЛІКИ, ЧИ ШАХРАЙСТВО.

Відомий гуморист Вил Роджерс говорив раз про оптимістів, які від лисого голяра купують лік на поріст волося. Та направду таких віруючих оптимістів є певно десятки і сотні тисяч, як що не міліони. Свідчать про се всі ті шахрайські смаровила на волосе, масти на красоту і передівсім „патентовані медицини" на всі слабости, які довірчива публика все купує без ліку і міри. Та найгірші власне ті ліки, які безсовісні обманці захвалюють слабим людям і від яких слабі люде даремно надіються полекші і подужання.

До деякої міри таким „медицинським шахраям" лекше займатися своїм поганим ремеслом в Америці, ніж де инде. Кождий стейт в Злучених Державах має свої окремі закони і всяка судова акція проти проступника, що схоронився в другім стейті, де иниї закони, буває звичайно доволі складною. Але на перешкоді їм стоїть почта. Почтові урядовці повинні наглядати за тим, щоби почтою не користувались обманці і почтовий уряд як федеральна установа може віддати їх під судове слідство і кару денебудь в цілій Америці. А всі ті продавці шахрайських медицин без почти обійтися не можуть. Почтою вони розсилають циркулярі, реклями та газети, в яких захвалюють свої чудесні ліки, і почтою розсилають самі ті ліки — бідним людям, що повірили шахраям чудотворцям. Почтовий уряд віддає їх до прослідження Хемічному Бюрови в Вашінгтоні і коли покажеться, що се справді шахрайство, то заказують їх на почті приймати, а продавців віддають судові. Звичайно вони сейчас перестають лічити людей своїми чудесними посилками, як тільки впаде на них підозріння. Та розуміється, богато їх прокрадається мимо уваги почтових властей так, що „медицина", особливо лічення „патентовними ліками", все ще дає широке поле для „діяльности" всяким шарлятанам.

Останніми часами почта розкрила три такі „чудотворні" бизнеси, типічні для того медицинського шахрайства. Один реклямував себе як „Міжнародне Товариство для Лічення Радіом" і продавав власне „радіюм" як лік на всі слабости, не виключаючи рака і сухіт. За 15 долярів продавали груду землі, в якій „гарантували 95% чистого радіом". На ділі такого радіом в торговлі взагалі нема, а в такій формі, як лікарі уживають для лічення, одно зерно коштує приблизно $8,000. І направду „інтернаціональна компанія", продавала звичайну землю без ніякого радіом, без ніяких лічучих прикмет, і єдина особлива прикмета тої землі була-та, що її привозили аж з Невади. Та через те вона не відріжнялася від усякої иншої землі, лише продавали її по пятнайцять долярів за те, що коштувало шість центів.

Другий такий шахрайський гешефт, який також тепер розкрито, се „Доктора Вітінгтона Лік на Сухоти". В слідстві той Вітінгтон признався, що своє лікарство він робив з яблуневого листя і коштувало воно його з усею роботою по 18 центів за бутельку, та за „ціле лічення" (чотири бутельки) він брав „лише" 25 долярів, і звичайно, ні на які сухоти воно не помагало.

Третя така компанія захвалювала свою „медицину" „Пюріфіко", як певний лік на хоробу рака.

Відомо, що всі ті шарлятани друкують звичайно цілу масу посвідок і подяк від слабих людей, яких вони, мовляв, виличили. Та досвід показав, що всі ті подяки і посвідки нічого не значать. Буває, що людина тільки уявила собі свою слабість або природним способом подужала та їй здається, що се від того особливого ліку. А коли його купують десятки тисяч людей, то й таких самодурів між ними найдеться кільканайцять, що несвідомо посвідчать шахрайству.

Не меньше шахрайство діється з усякими реклямованими смаровилами, мазюками та „глинами" на красоту, на вигладження шкіри або поріст волося. Та злочинство в тім меньше, бо жертвою обману не є слабі люде, а тільки ті, що хочуть бути кращими, ніж їх природа сотворила.

Михайло Старицький.

НИВА.

Гей ти, ниво, — твого гону
Од Карпату аж до Дону!
Та широка-ж, як поглянь!
Геть укрилась килимами,
Огорнулася житами,
Простяглася до Лиману.

Що-ж то, ниво, лихом збита,
Потом-кровію полита,
Заподіялось з тобою?
Не красуєшся стогами,
Не пишаєшся скиртами,
А глушишся лободою.

„Ох ви, жалібники-діти,
Та не вам би й говорити,
Коли самі марно спали!
Де-ж були ви? Чужі руки
Завдавали мені муки,
Репяхами засівали.

„Колись добре я родила:
Виростала з мене сила
Ворогам на страх і горе!
А тепер я геть дичаю,
І не бачу тому й краю,
Бо ніхто мене не оре!"

Правда, ниво! За сльозами
Не рушали ми з ралами...
Гайда-ж в поле! Гине нива!
Додамо до праці руки:
Хоч не ми, то може внуки
Дочекають того жнива!

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(5)

— Висить. Люди хотіли здіймити і поховати, але драгуни не позволили. Підстароста сказав, що для постраху буде висіти поти, поки не повісять кого иншого... Бодай би він був той иншиї!

Ющук пішов до комори і вернув з великим горшком, в котрий влазилось не меньше, як десять кварт. Показуючи його сусідови, сказав.

— Таких горшків треба мені десять, а я маю тільки чотири. Роздобудьте мені у сусідів ще шість. Нехай добрі люди занесуть до моєї пасіки.

Середупівночи Голий увійшов у Ющукову пасіку. Саме в тій хвили старий стояв біля одного пня і відіймав затвір. На базі стояв горщок. Старий виймив одного щільника і гусячим крилом згорнув муху до горшка. Накрив горщок полотном і став вирізувати другого щільника. Голий хвилю дивився здивований на сю роботу. По хвили розсміявся на кутні зуби і промовив з докором.

— Ви, тату, годні робити нині таку роботу? Ще й так спокійно? Хиба ви вже забули, що нині сталося?

— Саме того, що не забув, я тут порараю, — старий відповів, згортаючи з другого щільника пчолу до горшка. — Я ще не знаю, Гнате, що ти, загадав. Але я поміркував собі, що щось такє, в чім тобі дуже потрібна моя поміч. Щож ти загадав зробити? Як думаєш покарати зьвіра?

— Зьвіра? Одного зьвіра? Я їх всіх покараю. Ціле молоде поколіннє втікло з села. В селі лишилися тільки баби, діввата і ті, що родилися в панщині. Вони, вирісши вже, в старості зробили. Кажуть, що вони, ідучи сюди на слободу, заздалегідь знали, що по трицяти роках мине ся воля. Отже вони заздалегідь покорилися панській волі. Молоде поколіннє вийде відси.

— Кудиж піде? Скрізь знайдуть вас.

— Поки що, на Запороже. Але насамперед поможуть мені покарати зьвірів. Всі молоді вже в лісі. Зі зброєю і з кіньми. Пани, підстароста, ксєндз і жид в дворі. Двора пильнує яких двацять драгунів. Решта драгунів і надворні козаки ночують на майдані. Деякі козаки втікли до нас. Деякі пристануть до нас, коли вдаримо на двір.

— То ти гадаєш вдарити на двір?

— Очивидно. Там підстароста, і війська не богато. Нас о много більше. Як військо на майдані почує стріляннє, то на ратунок двора вони мусить гнати улицями проміж хати. Тоді за плотів будемо палити до них, так що й половина не добіжить до двора, в котрім вже буде по роботі. Нас там вже не буде. Вже мушу йти, бо товариші дожидають мене. Зараз рушимо на двір.

— Стрівай! Я гадаю, що було би лїпше зробити напаки. Зачати від війська на майдані. Як ви справитеся тільки з тими, що в дворі, то військо, котре лишиться на майдані, за кару виріже всіх тих, що в селі лишилися, і село спалить.

— Нас за мало. Не подужаємо такої сили.

— Я вам поможу. Маю військо. Сідай і слухай.

Гнат вислухав старого. Його очи загоріли огнем лютої радости [illegible]

Отже не тепер в ночи, але завтра, в білий день. Робіть далі свою роботу. Я йду до товаришів.

— Але не забудь того, що пчоли знають дорогу до своєї пасіки. Як влізете їм в дорогу, то нічого не вдієте.

— Не забуду, ні. Прийдемо відтам.

Голий відійшов, Ющук далі робив своє.

На другий день люди стали гнати на майдан худобу, яку підстароста приказав дати на одноразову данину. За порадою Ющука насамперед пригнали десять биків, що найкращих, але й що найлютійших. Підстароста вже був на майдані, стояв під шибеницею. Побачивши биків, приказав погоничам переказати громаді подяку, за такий гарний товар. Погоничі передали биків драгунам і відійшли кажучи, що приведуть ще десять таких. Підстароста став жалувати, що погоничів пустив, бо бики не хотіли стояти спокійно. Щоби не вихопилися, кождого бика мусіли держати бодай чотири драгуни. По добрій хвили надійшов старий Ющук. На рамени ніс на довгій жердці, неначе на коромеслі, насилених десять великих горшків, позавязуваних полотном.

— А ти що тащиш, дідугане? — спитав його підстароста.

— Несу дарунок для ясновельможного. Одноразовий і добровільний.. Понад се, що стоїть в тій грамоті, з котрої вчера читали.

— Понад се? — староста спитав здивований.

— А понад се. Бо, бачте, я до сорокового року мого віку робив дуже тяжку панщину і мій давний пан був страшний лупій. Прийшовши сюди, я гадав, що він ніні буде таксамо, як було в старого пана, або ще гірше. Вчера я допевнився, що під ясновельможним новим паном буде мені як в раю. Я вже старий і немічний, отже цілє газдівство здав на зятя. Биків не маю, ні курки не маю. Я собі задержав тільки пасіку. [illegible]

за се, що ти вчера повісив його доньку!

Підстароста здивований і стривожений глядів на старого, котрий жердку з горшками здіймав поволи з рамени. Здіймивши прискочив близше до підстарости і з усеї сили вергйому під ноги, так що розбив усї горшки.

У воздусі зашуміло, підстароста заревів нелюдським голосом. Над головою старого листнула шабля, блюзнула кров і старий з розрубаною головою впав на землю. То ротмістр драгунів, побачивши, що з розбитих горшків бухнули рої пчіл, вихопив шаблю і зарубав Ющука. В тій хвили шабля вилетіла з його руки, бо мусів з лиця зганяти пчоли, які обсіли його і люто жалили. Його кінь заіржав дико. Скочив так, що перекинувся і приваливші собою ротмістра, задусив його. Майдан перемінився в пекло. Драгуни, жалені пчолами, випустили з рук биків. Впрочім тих биків булаб тепер не вдержала ніяка людська сила, бо її обсіли рої пчіл. Мов скажені, бики ганяли поміж військом, розганяючи коні, котрі й так шаліли, жалені пчолою. Майже всі драгуни і козаки, котрі ще в ночи не втікли до Голого, качалися по землі, топтані шаліючими биками і кіньми. Деякі, не дуже пожалені, втікали. Хто верхом, хто пішки. Але зараз пройшли улицями крізь село в степ чи в ліс, майже всі загибали від мушкетних куль, якими Куничани засипували їх з вікон, з за плотів, з за дерев.

Як голий предвидів, так і сталося. Драгуни, що були в дворі, почувши крик і стріляннину, метнулися на майдан. В дворі лишилося тільки пять драгунів. Тоді з ліса виринув Голий зі своею ватагою. Кождий ніс перед собою околіт соломи. Навкруги двора земля була застелена трісками і гебльовинням, бо ще не було коли випрятати всього того, що полишили майстри, будуючи хату. Напасники позапалювали снопи і кидали на сухі смільї [illegible]

сторони ліса простір був вільний від огню і диму. Але хто тільки вискочив з хати, падав поцілений кулию, бо за кождим деревом стояв якийсь Куничанин. Так погибли всі драгуни. Нарешті, коли вже займилася сама хата, горячо і дим вигнали решту. Вийшов Курчинський з жінкою і донькою, вийшов ксєндз, вийшов жид. За ними вийшла двірська челядь. Всі вийшли без зброї, здаючися на ласку. Голий бачучи се, виступив зі своїми хлопцями, повизав полонених і повів їх на майдан, де инші Куничани добивали гетьманських вояків і коний, що заїджені пчолами качалися по болях. Хлопці здіймили з шибениці жінку, та під самою шибеницею стали копати яму, спільну для жінки і її батька. На шибеницї повисли всі полонені з двора з винятком білої челяди.

Пару кроків від шибениці лежав підстароста живий, але цілий напухлий, так пчоли стяли його. Він страшно йойкав і стогнав, та благав, щоби його добили. Але Голий не позволив добивати.

— Ти й так вмреш, — казав до підстарости. — Як вже маєш з тим світом розпрощатися, то так, щоби ти чув, що вмираєш. За мою жінку карала тебе мала пчола.

— То й мене повісь! — підстароста благав. — Але зараз. Йойой! Повісь!

— Повішу, як борони Боже, видужаєш. Або ще раз принесу тобі десятину з пасіки.

Два драгуни, котрим потаїнило вихопитися в ліс, вийшли з ліса в степ далеко за селом. Один мав спухлі руки і з одного боку лице. Другого драгуна не рушила ні одна пчола.

— Підождім тут, — промовив напухлий, — може ще хто з наших надійде. Може й кінь який вихопився і пличвалає сюди. Пішки прикро вертати.

— Лїпше не ждім, а втікаймо далі, бо лихий готов ще сюди наднести розбишеке хлопство [illegible]

Перший драгун глянув за рукою свого товариша.

— То справді якесь військо. Але воно не до Кунич. Іде поперек нас. Біжім! Може помочать нас і поратують.

Оба пустилися навперейми, вимахуючи шапками. По хвили військо станули.

— Побачили нас! — крикнув урадуваний спухлий драгун. — Ждуть на нас. Може то гетьманське військо?

Обо добігли до війська ледви дишучи. Пізнали, що се сотня надворних козаків князя Четвертинського.

— Спасай, сотнику, людий гетьмана! — крикнув один драгун. — Як ще живі.

— Яких людий? Де вони і що їм грозить? — сотник спитав.

Драгуни розказали, що знали.

— Яке мені діло до того! — сотник сказав, коли скінчивши оповідати, драгуни зажадали щоби він свою сотню зараз повів до Кунич.

— То не мого пана село і не мого пана військо. Впрочім я маю лише одну сотню. Як Куничани годні були подужати аж три сотні гетьманського війська, то тим легше буде їм подужати одну сотню.

— Нас побили не люди, тільки пчола.

— А мого коня і мого козака пчола не вжалить?

— Там безпечно вже нема ні одної пчоли, бо то не було з пасіці. Пчоли або вернули до пасіки, або вже літають по світі, та збирають мід. Дорога від двора на майдан перед церквою цілком безпечна. Вона мабуть була з якоїсь пасіки по тім боці майдану, та тоді тягла викенена з горшків. Ми не знаємо, що сталося з людьми в дворі. Як вони ще живі, то годилосьби спасти їх. Хоч то не князя Четвертинського люди, то всеж таки пан держить з паном. Князь не дуже буде вдоволений, коли провідає, що його сотник, хоч міг дати поміч, не дав її.

Сотник призадумався. Його самого кортіло побачити побоєвище, на котрім бився таке військо, як медоносна пчола.

— Куди найблизший шлях до села? — спитав озираючися. — Тут нігде не бачу дороги.

— Ми самі не знаємо дороги, — один драгун відповів. — Ми втікали навмання, лісом.

— Ліс такий, що можна верхом?

— Аж до самого села. То високий ліс. Зломів нема таких, щоби кінь не перескочив, або не обійшов. Бо то близько села, отже вітролом довго не лежить. Люди забирають.

— То ведіть нас!

— Драгуни зглянулися сконфужені і не рушилися з місця.

— Ну! чого стоїте?! — сотник гримнув.

— Ми не на се втікали, щоби назад вертати, — відповів напухлий драгун. — Вам ті розвізрені хлопи нічого не вдіють, як ви не йдете бити їх. Вони зараз зміркують, що ви не їх пана військо. Але як би ми там ще раз показалися, то живі не вийдемо. Ідьте лісом просто себе, все до сонця, то за малу хвилю відете в селі. Ми тут будемо дожидати вашого повороту.

— А як не діждетеся?

— Чомуб не мали діждатися? З вами Куничани не будуть битися, не побють вас.

(Дальше буде).

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Лев Біляк, Гейтрейк, Мишиґен. — Ваші витинки з газет дістали. Вони придадуться. Як маєте подібні англійські, або будете мати, просимо прислати. Спасибіг за сі.

Гриґ. Прохорович, Ню Йорк. — Вислані Вами витинки з газет про Українців-винахідників, один з американської, другий з російської дістали. Використаємо. Дякуємо.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

Співчуття.

„Я, колишня ваша покоївка, довідалася, що ви, ласкава пані, небезпечно хорі. Я, всетаки, бажаю вам якнайскоршого видужання, та коли б мої бажання прийшли за пізно, то прошу висловити співчуття пану добродієві".

Два спортсмени.

Два спортсмени вибралися на мандрівку ховзами (скі). Одному з них позлітали скі, він досить накачався, заки добилися з поворотом до залізниці. Вагон був переповнений. Один із спортсменів сів, другий мусів стояти. По хвилі той що сидів, встав і відступає місце товаришеві. Але цей подякував словами: „Дякую, я радий, що нарешті бодай тепер можу стояти!".

Старий урядник.

Старий урядник іде у відставку. Служби має передати молодому, котрого недолюблював. Коли вже все до передання служби було готове, каже він своєму наслідникови: „Бачите, я все оставив так у порядку, що тепер кождий дурень може урядувати".

Знання мов.

Директор офісу до стенотипістки, яка шукає посади: — В поданню зазначили ви, що знаєте дві мови. Щож це за мови?
Стенотипістка: Мова цвітів і почтових значків!

Суддя: Ви тут покликані на свідка і маєте сказати всю правду.
Свідок: Коли так, прошу ласки найясніщого суду; то я волю вже не підносити руки.

Терпеливий.

Пошукуючий зайняття: Я чув, що потребуєте кухаря?
Господар: Ні, я вже згодив собі кухаря.
Пошукуючий зайняття: Так? Ну, то я завтра знову навідаюся.

Після проби співу.

— А кілько, пане професор, буде мене коштувати аж моя донь вміє добре співати?
— То залежатиме від претенсій ваших сусідів.

Катехит: Івасю, що значить: „В поті чола їстимеш твій хліб"?
Івась: Ми повинні так довго їсти, щоби аж впріти.

Жінка професора: Алеж чоловіче, вертаєш до дому мокріський. А ти ж мав із собою парасолю!
Професор: Так, я мав парасолю зі собою, але мені весь час здавалося, що ти йдеш зі мною, тому я держав парасолю над тобою!

Господиня (до няньки): Алеж Феська, і ти можеш читати газету, а дитина так страшно плаче!
Нянька: Прошу пані, то мені зовсім не перешкаджає!

Сварливе подружжя приходить до священика.

Чоловік: Отче духовний, прошу розводу з моєю жінкою.
Священник (до жінки): А ти, доню?
Жінка: Я також прошу розводу.
Священник: Мої любі, ваш розвід неможливий. Ви прецінь є зовсім у згоді.

Псевдонім.

Поет (віршомаз): Видаю свої книжки лише під псевдонімом.
— То дуже гарно, що так шануєте родинне назвище.

Лікар (оглядаючи тіло померщого чоловіка й питається жінки): Хто лічив вашого чоловіка в недузі?
— ... Нікто, пане, він помер ...

Чоловік (прийшов радитися до адвоката): Пане меценас, жінка покинула мене. Що маю робити, щоби не вернула?

Тяжко.

Лікар: Ось тут я записав вашому чоловікови порошки, маєте давати їх йому, як буде тверезий.
Жінка хорого: Пане доктор, то хіба він ніколи таки не могтиме зажити їх!

Подружжа фільмової артистки.

Приятелька: Я чула, що ти знову вийшла замуж, Софіє? Хтож це той другий?
Артистка: Гм,... гм, (отвирає торбочку): мені здається, що маю тут його візитівку.

Жебрак: Подайте грейцарик бідному чоловікови.
Артист (мандрівного театру): Пождіть, я пійду з вами.

Жінка (до чоловіка): Біжи по лікаря, Івась проковтнув цента!
Чоловік: Дурниця, що купиш за одного цента... Чи оплатиться платити лікареви кілька долярів, щоби добув із хлопця одного цента?

Учитель: Івасю, вичисли мені кілька чотироніжних звірят.
Івась: Кінь, корова, пес...
Учитель: Ну, а це які?
Івась (думає, а потім): Он ця муха, що лазить по лаві.
Учитель: Таж муха має шість ніг.
Івась: Я вирвав їй дві.

ВСЯЧИНА.

НЕЗНАНІ РАСИ ЛЮДИЙ У КИТАЇ.

В середньому Китаї є величезні простори ще майже зовсім не знані. Англійська експедиція натрапила тут на цікаві, майже зовсім незнані раси людий. Це щось посереднього між північно-американськими Індіянами й Малайцями. Волосся їх ясне й кучеряве.

НЕ ХОТІЛИ СЛУЖИТИ В ПОЛЬСЬКОМУ ВІЙСКУ

В окружнім польськім суді в Лодзі велась розправа проти 4 польських жовнірів, котрі у присутности цілого полка відказались взяти зброю до рук і не хотіли зложити присяги — бо це противиться їх релігії. Казали, що належать до секти баптистів, яка забороняе своїм членам носити зброю. Державний прокуратор домагався для них строгої кари, бо вони деморалізують військо. Засудили їх на 2 і пів року і на 2 роки тюрми.

НАЙГАРНІЙША ЛИТОВКА.

Всі 16-літні Литовки завізвано до конкурсу краси. Учасниці конкурсу мають для жірі післати дві фотографії. Котру з учасниць жірі признає найгарнійшою дочкою Литви, та послужить за модель для памятника мітичної литовської княжни Біруті. До жірі входять два визначні малярі, один різбар і один генерал.

ПСИХОЛЬОГІЯ МАЛПИ.

Професор Пфунгст, котрий є славний у Німеччині завдяки дослідній праці над психольоґією звірят, подав берлінському фізіольоґічному товариству цікаві висліди своїх останніх дослідів. Професор Пфунгст старався дослідити, чи малпа може думати власними думками, коли абстрагувати від інстинкту й дару спостереження. Тому звіря мусіло би розвинатися в околиці, де не мало би кого наслідувати. І так молоде малпятко зараз після народження відняли у самиці й віділали до діточої клініки в Франкфурті. Виховували малпятко віддільно від дітий. Вихованням зайнялася спеціяльно жінка. Вже замолоду запримітили, що малпятко ссе палець, що не є звичаєм малп. Сердитість виявляє так, що широко розниває рот, а вацікавлення так, що нищить предмети, котрі його цікавили. Професор Пфунгст не міг ствердити, коли малпа виявляла позитивно веселість хіба тоді, як дуже крутилася. Примітною звірятою є ловити паразити, хоч не бачило, як роблять це інші звірята. Нотири роки було малпі, як у дереві побачила иншу малпу. Тоді насамперед налякалася, що помалу переміняюся в сердечну приязнь. Проф. Пфунгст працює над виданием великої ...

КАЛМИЦЬКІ ЗВИЧАЇ.

Розмови Калмиків є тим повільнійші чим більше вони хочуть пошанувати когось. Коли якогось визначного чужинця представляють калмицькому князеви, він усе робить пятьхвилеву перерву між питанням і відповідю. „Майстер церемонії" пояснює чужинцеві, що повинен робити те саме. Робиться це на те, щоби відповідь була обдумана, а не балаканина. Отже у цього кочівничого народу приповідка: „Насамперед роздумати, а потім говорити" найшла краще примінення, як не в одному королівському дворі або визначному культурному товаристві.

ЧЕРВОНИЙ ДОЩ.

В Італії підчас бурей запримітили незвичайне явище, яке населення, без уваги на пояснення (як і тому сотки літ назад) прийняло забобонно. Давнійше приписували такі явища чарівницям і це коштувало життя не одну жінку. В Перуджії впав дощ якого вода була червона неначе кров. Хемічний розслід виявив, що дощ був змішаний з червоним пісковим пилом із Нубійської пустині. Тому кілька літ падав подібний дощ. Тоді в „зачарований" воді сконстатували богато залізного окису.

СКІЛЬКИ РАДУ Є НА СВІТІ?

Рад є не лише найдорожший, але й найрідший. Перед війною було на цілій землі всього кілька грамів раду. Тоді добували рад майже виключно в Йоахімсталі (в Чехії). Зі смоли робити рад дуже тяжко. Тоді одна тисячна грама коштувала (рад продавали все в тисячних частках) около 400 марок, отже 1 гр. коштував 400 тисяч марок. А тимчасом в Америці знайшли значні поклади матерій, які вможливлюють великий промисл раду. Крім цього ствердженно невеличкі скількости раду в Англії, Франції й Португалії. Вже завдяки відкриттю американського раду ціна його (який підчас війни коштував аж 800.000 марок) впала на 160.000 долярів за грам. Вкінці ціна впала на сто тисяч долярів за грам. Тепер знову відкрили в бельгійському Конго поклади, які містять у собі рад. Тут на протязі пів року (від серпня 1922 до мая 1923) добули 23 грами раду. Ця скількість у порівнанні з давнійшими відносинами дуже значна. Самособою наслідком цього впала значно ціна раду а саме на 70 тисяч долярів, це то значно низше передвоєнної ціни. **Загалом раду на цілому світі (вже в уживанню) є 240 грамів.** Ця скількість є для наукових і лічничних цілей велика, бо давнійше лише кілька інститутів і клінік мали рад. Така скількість раду може заспокоїти потреби клінік і інститутів.

ГОРЮЧА РОСТИНА.

Кождий моряк, що бував на Середземнім морі, знає, що острів Корсику давнійше скорше можна було занюхати як побачити. Причиною цього були „макі," тамошні корні ростин з твердим листям, а на них міхурці, які виділюють дуже сильний запах етеричного олійку. До таких ростин належить ростина „діптам" із китяхами цвітів. Коли точнійше приглянутися тій ростині, то видно, що вона має дуже багато зелено-жовтих міхурців не лише на билі, але також на білих або червоних платочках цвіту і на довгих запильниках. Коли приблизити до тої ростини горючий сірник, то станеться „діптам-чудо." Полумінь обіймає ростину до самого вершка, але й скоро погасає. Ціла ростина виходить із того вогню неушкодженою, що найбільше вершки міхурців обсмалюються. Походить це з того, що з ростини випарове олива й перемінюється в воздусі в запальну мішанину, яку треба лише підпалити, щоби згоріла з вибуховою скорістю.

„ЧУДОТВОРЕЦЬ" ПРИЧИНОЮ НЕЩАСТЯ.

У Саксонії перед маріенберським судом станув обвинувачений залізничник, який нечайно „почув у собі силу бути посередником між Богом і людьми". Проповідував і „виздоровляв" сліпих і глухих. Тисячі людий приходили до нього. На розправі виявились нечувані речі проти нього. Так примвоєнному, сліпому інвалідови сказав цей чудотворець, що знову бачитиме на очи, але мусить лише молитися і вірити. Нещасливий інвалід попав у релігійний шал-божевілля і вкінци хотів убити власну жінку й діти, бо вірив, що то чорти. Всетаки „чудотворця" увільнили.

КАРЛИК З ДВОМА ШЛУНКАМИ.

В Неаполі помер карлик високий коло 1 м. 15 цм. Серед населення міста був добре звісний, бо від богато літ мандрував по цілому місті і продавав магічні письма і льотерійні пумера. Від якогось часу вже його більше не бачили. Шукали його й найшли неживого в його помешканні. Але не найшли при ньому ніякого документу, що дав би якісь вказівки щодо особи карлика. Тоді його секцію тіла його сконстатували дивні дива, що зачудували лікарський світ. Цей малий чоловік, що міг мати яких сорок літ, звичайно двічі на день їв у ресторані. Звісний був там як ненаїсний. Хоч який малий був, їв так богато, що могло заспокоїти голодного великана. Тепер розяснилася ця суперечність між апетитом і величиною карлика: він мав подвійний шлунок, апарат травлення, також инші важні органи були подвійні. Тіло карлика забальзамують, щоби послугувалися ним для научних цілей.

ЧИМ Є „ДЖЕЗ".

Оден американський часопис висловлюється про музику до танцю, яку звуть „джез", так: „Про „джез" не можна думати, як про музику. Найкраще, що можна сказати, то се, що „джез" є неморальністю, нечестю, варіяцтвом й анархією в области звуку".

ВІДКРИТТЯ ЗЛОЧИНУ.

В Шкоції поповнено убійство і детектив на місці злочину знайшов відломок ґузика. Думаючи, що і він може вияснити загадку, детектив сховав відломок і носив з собою 15 літ. Та одного разу побачив на одежі чоловіка розломаний ґузик і коли примірив відломок, який мав, то показалося, що це той сам ґузик. Чоловіка арештовано і він признався до злочину.